

ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ

ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗΣ

*του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Δημητριάδος και Αλμυρού κ.Ιγνατίου
30/01/2023*

Λένε πως όλη μας η ζωή είναι μια διαρκής επιστροφή στην παιδική μας ηλικία. Σήμερα, η παρουσία μου εδώ, το επιβεβαιώνει. Οι δρόμοι του Αγίου Δημητρίου δέχτηκαν πριν από 60 χρόνια τα βήματα του μικρού Παναγιώτη, που τον οδηγούσαν από το σπίτι του στο Δημοτικό ή στην εκκλησία όπου λειτουργούσε ο ιερέας πατέρας του. Από τότε, περπάτησε δρόμους πολλούς, στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Τον υποδέχτηκαν σε μέρη πολλά με εγκαρδιότητα και τιμή. Αξιώθηκε μάλιστα να γίνει και Δεσπότης και τόπος του να γίνει μια από τις ομορφότερες πόλεις της πατρίδας μας. Πολλά χρόνια, πολλοί τόποι, πολλά βήματα. Κι όμως, τίποτε σαν τους δρόμους του Αγίου Δημητρίου. Τίποτε σαν το σπίτι σου.

Ενώπιον σας έχετε έναν συγκινημένο άνθρωπο, ο οποίος, όπου και αν στρέψει το βλέμμα, βλέπει γνωστά πρόσωπα και ακούει οικείες φωνές. Κι ας έχουν φύγει αρκετοί για μια άλλη πατρίδα. Οι παιδικές αγάπες νικάνε τον θάνατο. Κι αυτό την κάνει να είναι η πιο μεγάλη δύναμη του ανθρώπου.

Αλήθεια, συνειδητοποιούμε τι μάς φέρνει σήμερα εδώ; Είναι η μνήμη τριών ανθρώπων, του Μεγάλου Βασιλείου, του Ιωάννου του Χρυσοστόμου και του Γρηγορίου του Θεολόγου, οι οποίοι καταφέρνουν να ζουν ανάμεσά μας, έστω κι αν η επίγεια ζωή τους τερματίστηκε πριν 1500 σχεδόν χρόνια. Πώς τα κατάφεραν αλήθεια; Νά είναι οι ακαδημαϊκές τους επιτυχίες; Ή μήπως η επιμονή κάποιων να τους κρατήσουν ζωντανούς στη μνήμη της ανθρωπότητας για το δικό τους συμφέρον; Αλλά, ποια ανθρώπινη δύναμη μπορεί να νικήσει μια απουσία επί 15 αιώνες; Να λοιπόν που έρχεται η αγάπη να δώσει τη δική της απάντηση. Πράγματι, η ιστορία έχει κρατήσει κάποια ονόματα μεγάλων ηγετών ή μεγάλων

φιλοσόφων. Τους θυμάται, όχι σαν ζωντανούς, αλλά σαν κάποιους που πέρασαν. Οι τρεις Ιεράρχες όμως, όπως και όλοι οι Άγιοι, δεν αποτελούν απλή μνήμη. Μπροστά στην εικόνα τους, άνθρωποι προσεύχονται σαν σε ζωντανούς και η μνήμη τους δεν ικανοποιεί απλώς μια ιστορική περιέργεια, αλλά αποτελεί πηγή παρηγοριάς, πηγή ενδυνάμωσης, πηγή έμπνευσης.

Αλήθεια, την γνωρίζετε αυτή τη λέξη; Είναι πολύ όμορφη – έμπνευση-, πολύ καλλιτεχνική! Ομορφότερο όμως είναι αυτό που φανερώνει: "Έμπνευση" είναι μια δύναμη ανεξήγητη, κάτι που σε καλεί να βγεις από κει που είσαι και να πας κάπου αλλού, κάτι που σε καλεί να συνεχίσεις μια διαδρομή που είχες αποφασίσει να τερματίσεις. Κάτι που σου ανοίγει έναν δρόμο που ούτε είχες υποψιαστεί πως υπάρχει.

Τέτοιοι άνθρωποι γνώρισα εγώ εδώ, στο «Μπραχάμι». Ήταν η δασκάλα μου στο δημοτικό, που τη θυμάμαι πάντα να με καλεί να συνεχίσω, να προοδεύω, να εξελίσσομαι. Ακόμη βρίσκομαι σε διαδρομή. Γυρίζω πίσω όμως τον χρόνο και την βλέπω πάντα εκεί, στο ξεκίνημα μου. Ήταν η δασκάλα μου. Αυτή η λέξη - «δασκάλα»- δεν υποδηλώνει επάγγελμα. Αυτή η λέξη, όταν τη λέμε για κάποιους ανθρώπους, λες και αγγίζουμε τη σφραγίδα που άφησαν μέσα μας. Κι εσείς σήμερα εδώ, εσείς οι μαθητές, εσείς, τα παιδιά μας που με περηφάνια τιμούμε τις επιδόσεις σας, λίγο να προσπαθήσετε, θα δείτε πως στην αρχή της διαδρομής σας που σήμερα σας φέρνει ως εδώ, βρίσκεται κάποιος δάσκαλος που τον θαυμάσατε, τον πιστέψατε και σας βεβαιώνω πως κάποτε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα τον μιμηθείτε.

Αυτοί ήταν και οι τρεις Ιεράρχες: Δάσκαλοι. Θα μπορούσα να σας μιλήσω για τη θέση τους στην παγκόσμια σκέψη. Θα μπορούσα να σας πω πως, μόλις λίγα χρόνια μετά το θάνατό τους τα κείμενα τους μεταφράστηκαν στα Λατινικά και με την πάροδο του χρόνου στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες και μάλιστα σε εποχές που η επικοινωνία είναι δυσκολότατη και τα βιβλία πανάκριβα και δυσεύρετα. Δεν είναι πως εντυπωσίασαν μόνον

τους σύγχρονους τους. Τα έργα του Μεγάλου Βασιλείου άρχισαν να διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων τον 16ο αιώνα, κάποια δε από αυτά επανεκδίδονταν συστηματικά για 500 χρόνια, ενώ ακόμη, συλλογές έργων του εκδίδονται ακόμη. Δεν είναι λίγοι οι ερευνητές από το χώρο της Ιατρικής, της Κοινωνιολογίας, των Πολιτικών Επιστημών, της Παιδαγωγικής, της Φιλοσοφίας, της Θεολογίας και της Ψυχολογίας που μελέτησαν το έργο τους και τόνισαν την αξία του. Μέχρι σήμερα, το έργο των τριών Ιεραρχών εντάσσεται σε όλους τους κύκλους θεολογικών σπουδών παγκοσμίως, ως απαραίτητη προϋπόθεση κατανόησης της εξέλιξης της Χριστιανικής Θεολογίας και της φιλοσοφίας. Δεν είναι όμως μόνον τα έργα τους. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η επίδραση του συγγραφικού έργου στους Ευρωπαίους επιστήμονες κυρίως των ανθρωπιστικών σπουδών από την εποχή της Αναγέννησης μέχρι σήμερα. Ο Νικόλαος Μπερντιάεφ, ίσως ο μεγαλύτερος Ρώσος διανοητής του 20ου αιώνα, αναφέρει ότι «στον Μεγάλο Βασίλειο όπως και στον Ιωάννη τον Χρυσόστομο η κοινωνική αδικία, δημιούργημα της κακής διανομής του πλούτου, κριτικάρεται με μια δριμύτητα που θυμίζει τους κοινωνικούς επαναστάτες του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα».

Η απήχηση στους μαθητές που τους παρακολουθούσαν συστηματικά ήταν τεράστια, σε σημείο να υπάρχουνε έριδες και συγκρούσεις για το ποιος ήταν ο σπουδαιότερος. Γι' αυτό και η Εκκλησία, θέλοντας να τους τοποθετήσει στο ίδιο βάθρο, πέραν της ξεχωριστής τους γιορτής, καθιέρωσε και τη σημερινή ημέρα, κατά την οποία εορτάζονται μαζί.

Αλήθεια, τι κάνει έναν δάσκαλο να έχει τόση επίδραση πάνω μας, όπως ακριβώς συνέβη και μ' εκείνους; Λέτε να είναι μόνον η κατάρτισή τους; Μα, πολλές φορές, οι δάσκαλοι απλώς της διδακτέας ύλης, βλέπουμε πως γνωρίζουν πολλά, δεν μπαίνουν όμως στην ψυχή μας. Μαθαίνουμε από αυτούς, αλλά η καρδιά μας μένει αδιάφορη. Τι ξεχωριστό έχει ένας εμπνευσμένος δάσκαλος; Θα σας πω που καταλήγω και νομίζω πως θα συμφωνήσετε μαζί

μου. Ένας αληθινός δάσκαλος, πρώτα απ' όλα, ζει αυτά που διδάσκει και διδάσκει αυτά που ζει. Λόγια και πράξη, λόγια και ζωή ταυτίζονται, συναντώνται. Ισχύει για όλους τους δασκάλους; Όλων των επιστημών; Πιστεύω πως ναι. Μη μου πείτε πως δεν καταλαβαίνετε τον κάθε δάσκαλο, τον κάθε καθηγητή, αν είναι ερωτευμένος με αυτό που διδάσκει! Υπάρχει τίποτε πιο γοητευτικό από ένα δάσκαλο που λατρεύει το αντικείμενό του; Αν αυτό ισχύει για τις θετικές επιστήμες, σκεφτείτε πόσο ισχύει για εκείνη τη γνώση που έρχεται να δώσει απαντήσεις για το νόημα της ζωής, όπως είναι η φιλοσοφία ή η θεολογία.

Θα ήθελα να το συνειδητοποιήσετε: Οι τρεις Ιεράρχες, στην εποχή τους ήταν οι επιτυχημένοι, οι αναγνωρισμένοι, αυτοί που θα μπορούσαν να έχουν λαμπρή καριέρα σε όποιο τομέα κι αν αφοσιώνονταν. Θα μπορούσαν να έχουν γεμάτες αίθουσες με θαυμαστές, να τους καλούν σε υψηλές συναντήσεις πνευματικών ανθρώπων και να είναι σύμβουλοι ηγεμόνων. Αυτή είναι πάντα η λογική του κόσμου. Και τότε και σήμερα, η αξία μας μετριέται με τη θέση που καταλαμβάνουμε στην κοινωνική πυραμίδα και, φυσικά, τον πλούτο που μας δίνει τη δύναμη να καταναλώνουμε. Δόξα και πλούτος: Οι αιώνιοι πειρασμοί του ανθρώπου, από τους οποίους δεν γλύτωσαν πολλοί, ανάμεσά του και κάποιοι οι οποίοι ξεκίνησαν ως αμφισβητίες και ανατροπείς. Οι τρεις τους όμως υπήρξαν όντως ανατροπείς, διότι δεν ανέτρεψαν απλώς ένα σύστημα, αλλά νίκησαν μέσα τους αυτόν τον διπλό πειρασμό. Ελεύθεροι από την επιθυμία, ελεύθεροι από την εξουσία, ελεύθεροι από τον εγωισμό τους κι έτσι ελεύθεροι να αμφισβητούν χωρίς φόβο τους ισχυρούς της εποχής τους. Μόνον όποιος βάζει τον εαυτό του σε δεύτερη μοίρα, αντέχει τις απειλές της όποιας εξουσίας. Όταν όρθωσαν το ανάστημά τους στην εκμετάλλευση των αδυνάτων δέχτηκαν κάθε είδους απειλή. Εκδιώχθηκαν και ο λαός τους επανέφερε στο αξίωμα τους, κατέκριναν την αδικία και οι σύγχρονοί τους κατάλαβαν πως ο χριστιανισμός δεν είναι μόνον λόγια αλλά πράξη επαναστατική, ανατρεπτική και συχνά

επώδυνη. Τόσο επώδυνη που μπορεί να οδηγήσει και στον θάνατο, όπως συνέβη με τον ιερό Χρυσόστομο.

Να λοιπόν η εξήγηση του θαυμασμού και της λατρείας που δέχτηκαν από τους ανθρώπους και τους μαθητές τους: Στα πρόσωπα τους, το ευαγγέλιο έγινε δύναμη δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και αλήθειας. Οι γνώσεις τους έκαναν το μυαλό τους και τη γλώσσα τους «ξυράφι», όπως λέμε. Έμαθαν να συνομιλούν, να θεραπεύουν, να κατανοούν τα μυστικά της φύσης. Μα κάθε γνώση τους ντύθηκε την αγάπη. Καμιά στιγμή δεν ξέχασαν τον άνθρωπο, και μάλιστα τον αδύναμο. Η σκέψη τους άφηνε άφωνους τους υπερασπιστές της αδικίας. Οι γνώσεις τους οδήγησαν να ευεργετήσουν τον αδύναμο και τον καταπεσμένο. Η Βασιλειάδα που ίδρυσε ο Μ. Βασίλειος, σίγουρα για την Ευρώπη και ίσως παγκοσμίως, αποτελεί την πρώτη τόσο ευρέως οργανωμένη δομή αλληλεγγύης, που δεν αφορούσε μόνον την υγεία. Μέσα στην Βασιλειάδα λειτουργούσαν σχολές κατάρτισης για διάφορα επαγγέλματα. Ένα ολόκληρο δίκτυο ανθρώπων είχε αναλάβει τα πάντα, από τη θεραπεία ασθενών μέχρι την κοινωνική οργάνωση και την οριστική αποκατάσταση των ορφανών.

Όσο για τη ζωή τους, μιλούσε από μόνη της. Ενώ επόπτευαν, ζούσαν ζωή ασκητική, χωρίς κανένα περιουσιακό στοιχείο, αδιάφοροι ακόμη και για την υγεία τους, προκειμένου να είναι διαρκώς ενεργοί στην προσωπική πνευματική τους προκοπή και στο έργο που οι ίδιοι δημιούργησαν. Το βλέπετε, όλοι το βιώνουμε: τίποτε δε μένει κρυπτό υπό τον ήλιο. Εκείνοι όμως, σε όλη τους τη ζωή, δεν έδωσαν το παραμικρό δικαίωμα για αμφισβήτηση. Όλη τους η ζωή, μια διαρκής προσφορά σε γνώση, έργα αγάπης και θυσία προσωπική.

Πώς να μην γίνουν λοιπόν οι τρεις Ιεράρχες εμπνευσμένοι δάσκαλοι; Πώς να μην σημαδέψουν τις ζωές όσων τους γνώρισαν; Πώς η αγάπη τους να μην δημιουργήσει μια αλυσίδα που έφτασε ως εμάς; Βλέπετε, ό,τι αγγίζει τις ψυχές δεν πεθαίνει. Κάποιοι αναλαμβάνουν να συνεχίσουν αυτό που είδαν και παρέλαβαν.

Κάποιοι μαθητές τέτοιων δασκάλων, μετά την γνωριμία μαζί τους, δεν επιθυμούν τίποτε άλλο από το να ζήσουν μια παρόμοια ζωή και μετά από αυτούς οι επόμενοι...και οι επόμενοι. Όταν λοιπόν λέμε πως σήμερα τιμούμε τους τρεις Ιεράρχες, όχι ως ιστορικά πρόσωπα απλώς αλλά ως ζωντανές παρουσίες, πέρα από το μεταφυσικό που, όντως, είναι θέμα πίστης, υπάρχει και το αποδεδειγμένο, το βέβαιο: Κάθε πλούσια ζωή, κάθε ζωή γεμάτη νόημα, αγάπη και αγιότητα επεκτείνεται στον χρόνο και περνάει από γενιά σε γενιά. Και θα σας πω και κάτι; Αυτές οι ζωές είναι το κριτήριο του κόσμου. Είναι το μέτρο του καλού και του κακού, του σωστού και του λάθους. Οι Άγιοι μετρούν τις δικές μας επιλογές και μας καταθέτουν μια πρόταση ζωής με περιεχόμενο, ζωής χωρίς ανία, ζωή χωρίς μοναξιά, ζωή ανατρεπτική, που δεν συμβιβάζεται με τη μιζέρια, με τα λίγα, που δεν αποδέχεται τον όρο «αναγκαίο κακό». Δεν υπάρχει αναγκαίο κακό. Το μόνο αναγκαίο στη ζωή είναι η ακεραιότητα, η συνέπεια και η αγάπη.

Οι μέρες που ζούμε είναι πλούσιες σε γνώση. Πάμπλουτες. Ποτέ δεν υπήρξε τόσο ραγδαία εξέλιξη στην επιστήμη. Συγχρόνως όμως είναι φτωχές σε ανθρωπιά. Πανέξυπνοι άνθρωποι, σχεδόν παντογνώστες, διψούν για μια διαφορετική ζωή και πολλοί θα έδιναν τα πτυχία τους για να νιώσουν τη γλύκα της ανθρώπινης παρουσίας χωρίς να φοβούνται και χωρίς να πληγώνονται και να πληγώνουν. Δεν φταίει η γνώση. Οι τρεις Ιεράρχες το απέδειξαν με το παράδειγμα τους. Η ίδια γνώση μπορεί να στηρίξει ένα απάνθρωπο σύστημα και η ίδια γνώση μπορεί να το ανατρέψει. Ο κόσμος χρειάζεται μορφωμένους ανθρώπους με την δεξιότητα να βγαίνουν από τον ατομισμό τους και να χαίρονται μια ζωή με σχέσεις ειλικρίνειας, εμπιστοσύνης και θυσίας.

Μακάρι να απολαμβάναμε σήμερα τη ζωντανή παρουσία των τριών ιεραρχών. Βεβαίως, έχουμε τον λόγο τους, έχουμε πληροφορίες για το έργο τους, αλλά, τι τα θέλετε, τα περισσότερα τα λέει ο ίδιος ο άνθρωπος που στέκεται ζωντανός μπροστά μας. Η χάρη τους όμως δεν μας άφησε ορφανούς. Μπορούμε να

μάθουμε γι' αυτούς, κυρίως όμως μπορούμε να δούμε τους συνεχιστές τους. Υπάρχουν άνθρωποι αγάπης γύρω μας, υπάρχουν άνθρωποι που ό,τι έμαθαν το έκαναν εργαλείο να βοηθήσουν τη ζωή να γίνει ελαφρύτερη στους ώμους εκείνων που δεν γεννήθηκαν προνομιούχοι. Υπάρχουν άνθρωποι που αποφάσισαν να μιλούν τόσο όσο πράττουν. Βρείτε τους, μιμηθείτε τους και μια ευχή σας δίνω μέσα απ' την καρδιά μου, μια ευχή που είμαι σίγουρος πως θα σας έδιναν και οι τρεις Ιεράρχες:

«Κάποτε, αυτοί που θα σας γνωρίσουν, σε όποια θέση κι αν βρεθείτε, να έχουν να λένε πως γνώρισαν εσάς, έναν άνθρωπο που τους έδωσε φτερά για να πετάξουν για ζωή πλούσια, ελαφριά απ' τον εγωισμό και ικανή να ανατρέψει ό,τι άδικο και μοχθηρό γέννησε η κακία των ανθρώπων».

Έτσι θέλω να τελειώσω, όπως ακριβώς άρχισα:

Στον Άγιο Δημήτριο γνώρισα το δικό μου ιεράρχη, τη δασκάλα μου, γνώρισα τους δικούς μου Ιεράρχες σε όσους δασκάλους την ακολούθησαν στη ζωή μου. Αν δεν υπήρχαν, θα είχα καταλάβει λιγότερο τους τρεις Ιεράρχες. Βρήκα σ' αυτούς, την έμπνευση και το παράδειγμα. Μπορεί να μη ζούν, εγώ όμως έχω μέτρο των πράξεών μου.

Οι τρεις Ιεράρχες θα τιμώνται αληθινά όσο υπάρχουν δάσκαλοι παραδείγματος και ανατροπής των στερεοτύπων και της αδικίας. Τι ωραιότερο έχει να ποθήσει ένας άνθρωπος απ' αυτό; Εγώ σας το εύχομαι ολόψυχα!